Agenda

Concertenreeks Transpiradansa!

2 mei 2009: Intercultureel Centrum De Centrale

Adres: Kraankindersstraat 2 – 9000 Gent

3 mei 2009: Cultureel Centrum De Muze

Adres: Brusselsesteenweg 69 –1860 Meise

8 mei 2009: Gemeenschapscentrum De Wouwer

Adres: Kloosterstraat 4 – 2381 Ravels

Transpiradansa!, een groot jongerenorkest onder leiding van Wouter Vandenabeele, stelt begin mei haar nieuwe CD 'Granuba' voor en, daaraan gekoppeld, een splinternieuw programma. Bruisende en swingende wereldmuziek maar ook pakkende liederen. Eigenzinnige bewerkingen van traditionele nummers maar ook explosief nieuw werk. Met invloeden uit de folk, de jazz en de klassieke muziek, uit de Balkan en Zuid-Amerika, uit Oost-Europa en eigen land. In zijn driejarige bestaan stond 'Transpiradansa!' al op enkele grote binnenlandse podia van festivals en cultuurcentra. Ook het buitenland viel al voor dit orkest, tijdens optredens op het Franse Damada-festival (nabij Le Mans), in het Galicische Vigo (met uitzending op de Spaanse tv) én in Zuid-Afrika (in de zwarte wijken van Durban en Soweto-Johannesburg).

Samen met het Koerdisch Instituut vzw heeft het Rodenbachfonds een minitentoonstelling en een brochure ontwikkeld over *etnische en religieuze minderheden in Koerdistan*. Deze tentoonstelling zal te bezichtigen zijn tijdens de concerten van Transpiradansa in mei.Tijdens de concerten in Gent en Meise zullen ook Koerdisch-Armeense hapjes te koop worden aangeboden.

Info en inschrijvingen: FVK Rodenbachfonds – Bennesteeg 4 – 9000 Gent
Tel.: 09/233 77 42 of fax: 09/225 57 92 of info@rodenbachfonds.eu

Koerdisch-Armeense avond

Vrijdag 19 juni 2009 om 19u30

Adres: Gemeenteschool Toverveld – Overstraat 60, 3020 Veltem-Beisem (Herent)

Op uitnodiging van de Dosfelkring Herent vertelt Derwich M. Ferho, voorzitter van het Koerdisch Instituut te Brussel, over de Koerdische kwestie en de etnische en religieuze minderheden in Koerdistan. Ook in Herent zal de minitentoonstelling over *etnische en religieuze minderheden in Koerdistan* te bezichtigen zijn.

Tussendoor wordt een typische Koerdisch-Armeense maaltijd aangeboden: gevulde wijnbladeren met een herderssalade, grecka met kip en ratatouille en tot slot een zoete lekkernij.

Inkom: 10 euro

Info en inschrijvingen: FVK Rodenbachfonds – Bennesteeg 4 – 9000 Gent
Tel.: 09/233 77 42 of fax: 09/225 57 92 of info@rodenbachfonds.eu

Inlichtingen:
Koerdisch Instituut te Brussel
Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel
Tel.: ++32/(0)2 230 89 30 – Fax: ++32/(0)2 231 00 97 – E-mail: kib@skynet.be

Afgiftekantoor Brussel 4

België-Belgique
P.B.
1040 Brussel 4
1/4548

DE KOERDEN

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN HET KOERDISCH INSTITUUT | JAARGANG 9 | N°48 | MEI-JUNI 2009

Antwerpse delegatie in Diyarbakir p. 4-7

Lokale verkiezingen in Turkije p. 8-9

Strijd om de macht in Teheran p. 16-18

Identiteit in Marokko p. 22-23

Het Koerdische natiegevoel komt versterkt uit de gemeenteraadsverkiezingen van 29 maart

- Dirk Rochtus, docent internationale politiek aan de Lessius Hogeschool in Antwerpen -

Met grote spanning hadden analisten uitgekeken naar het resultaat van de Turkse gemeenteraadsverkiezingen van 29 maart 2009: In het westen van Turkije waren ze vooral een populariteitstest voor de Partij voor Gerechtigheid en Ontwikkeling (AKP), de regeringspartij van premier Tayyip Erdogan, in Zuidoost-Anatolië echter, in de overwegend door Koerden bevolkte provincies, hengelde de AKP met de Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) als grote rivaal naar de stem van de Turkse kiezer van Koerdische afkomst.

Ten opzichte van de laatste parlementsverkiezingen van juli 2007 verloor de AKP acht procent (van 47 naar 39 procent). Op zichzelf en in een historische context beschouwd is 39 procent nog altijd een uitstekende score: de AKP blijft zelfs in 62 van de 81 provincies aan de leiding. Ze is ook de enige partij die landswijd scoort. Maar gemeten aan de verwachtingen is het een zware ontgoocheling voor Erdogan die alles op alles had gezet om toch maar de gunst van de kiezer te winnen: van het uitdelen van materiële goederen in Zuidoost-Anatolië tot het schofferen van de Israëlische president Shimon Peres op het Wereldeconomisch Forum in Davos.

De oorzaken vallen te zoeken bij de economische crisis en de slijtage waaraan een regeringspartij na zeven bestuursjaren onderhevig is. De Republikeinse Volkspartij (CHP), de partij van de seculiere krachten, gaat ten opzichte van 2007 met slechts twee procent vooruit (van 21 naar 23 procent). Enkel in zeven provincies komt ze op de eerste plaats. Opmerkelijk is wel haar succes in Istanboel. Dat is te wijten aan haar locale kopman die zich veel onder het kiezerspubliek mengde. Het kan wijzen op een revitalisatie van de CHP, maar vooralsnog vormt ze als oppositiepartij geen serieuze uitdaging voor de AKP. Het elan van de AKP is wel gebroken: de Turken blijken toch niet zo opgezet te zijn met het machtsvertoon van de AKP en haar quasi alleenheerschappij. Bijzondere aandacht trekt de situatie in Zuidoost-Anatolië, waar de AKP en DTP in een nek-aan-nek-race verwikkeld waren. In 2007 had de DTP niet deelgenomen aan de parlementsverkiezingen wegens de kiesdrempel van 10 procent, maar had ze wel een twintigtal onafhankelijke kandidaten naar het nationale parlement kunnen sturen. Deze keer kwam de DTP op lokaal vlak wel op als partij. Dat baarde de AKP veel zorgen. Ze had immers het "Koerdische probleem" gereduceerd tot een socioeconomisch gegeven. De oplossing zou bestaan in een verbetering van de infrastructuur en de economische leefomstandigheden. Maar zoiets in Zuidoost-Anatolië als een "Koerdisch plan" verkopen? Gaat het in het Koerdische deel van Turkije niet ook om taal, cultuur en identiteit? Was de regering dat na de parlementsverkiezingen van 2007 niet vergeten, toen de strijd tegen de Koerdische separatistenorganisatie PKK het vuur van het Turkse nationalisme weer deed oplaaien? Bakte de AKP met haar nationalistische retoriek niet al te veel zoetje broodjes met de militairen? In het najaar van 2008 kreeg premier Erdogan al de rekening gepresenteerd: bij zijn bezoek aan Diyarbakir, de "burcht van de Koerden", kwam het tot hevige straatrellen. Zijn uitspraak dat Turkije maar één natie kent (de Turkse uiteraard), schoot in het verkeerde keelgat bij vele Turkse Koerden. Ze voelden zich weer tot tweederangsburgers gedegradeerd. Aan die malaise moest de AKP iets doen, zeker in het licht van de gemeenteraadsverkiezingen. Op 1 januari ging "TRT 6" van start, een kanaal van de Turkse openbare omroep dat uitsluitend in het Koerdisch uitzendt. De Turkse Koerden zagen in de oprichting van "TRT 6" echter een verkiezingsstunt. Op 29 maart sleepte de DTP 30 % van de stemmen in Zuidoost-Anatolië in de wacht (5,6 % van alle uitgebrachte stemmen in Turkije). Ze veroverde bovendien in Siirt en Van de burgemeesterssjerp op de AKP en behield die in Diyarbakir (met 65%). Het succes van de DTP in Zuidoost-Anatolië kan worden gezien als een plebisciet van de plaatselijke bevolking voor structurele hervormingen, een aanpassing van de staatsstructuur in functie van de verzuchtingen naar autonomie. Het Koerdische natiegevoel leeft. Turkije moet het integreren in een institutioneel aanpassingsproces waarbij autonomie en democratie elkaar wederzijds bedingen. Anders staat het land de "botsing der naties" te wachten.

Koerden naar de stembus

- Nina Henkens, Farid Hemdane en Lieve Pirquin -

Na een lange reis kwamen we op 27 maart aan in Diyarbakir, de hoofdstad van het Koerdische verzet in Turkije, op 1000 km van Istanboel. Doel was om eventuele fraude tijdens de lokale verkiezingen van 29 maart te rapporteren. Dit op uitnodiging van de DTP, de Partij voor een Democratische Samenleving, de enige pro-Koerdische partij met zetels in het Turkse parlement. Zowel de DTP als de AKP, de islamitische partij van heersend president Erdogan vechten om de harten van de Koerdische bevolking in het Zuidoosten van Turkije. Voor de minderheidspartij waren deze verkiezingen nog belangrijker aangezien deze keer de (ondemocratische) kiesdrempel van 10% niet gehaald moest worden.

De lokale verkiezingen van 29 maart 2009 verschaffen de internationale publieke opinie meer inzicht in de politieke ontwikkelingen in Turkije enerzijds en anderzijds zijn ze een barometer voor de steun van de kiezers over het hele land aan het beleid van de huidige regering. Cruciaal is de respons van de Koerdische bevolking. Om deze reden vertrok een delegatie van drie personen, Nina Henkens, stafmedewerkster Beweging voor Kinderen zonder Papieren, Lieve Pirquin, OCMW Antwerpen (SLP) en ikzelf, Farid Hemdane, voorzitter Districtsraad Borgerhout, op uitnodiging van het Koerdisch centrum in Antwerpen en het Europees bureau van de pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) in Brussel (democratisch-socialistisch van strekking), naar Diyarbakir. In de 'hoofdstad' van de Koerden van Turkije zouden wij als waarnemer de lokale verkiezingen bijwonen en onderzoeken of alle voorwaarden van transparantie wel waren gewaarborgd voor een ordelijk verloop van de stembusgang. Voordien hadden de Turkse media immers al melding gemaakt van onregelmatigheden, begaan door de lokale overheden. De geloofwaardigheid van deze lokale verkiezingen werd in direct verband gebracht met mogelijke pogingen tot electorale fraude (vervanging van stembussen, aanvullen met stembiljetten, getrukeerde stembussen, enz.)

Onze delegatie, die voor de eerste keer kennismaakte met de Koerdische kwestie maar ervaring heeft met politiek en mensenrechten en vergezeld werd door een jonge Koerdische uit Antwerpen, was benieuwd naar wat er ons in Turkije te wachten zou staan. Turkije liet immers geen officiële waarnemers toe. We vroegen ons dan ook af hoe we in Turkije ontvangen zouden worden en in hoeverre we effectief toelating zouden krijgen om de lokale verkiezingen te observeren.

In de luchthaven van Istanboel werd het Koerdische lid van onze delegatie al aan een klein kruisverhoor onderworpen. De douanebeambte wilde weten wie we waren, wat we kwamen doen en of zij en haar ouders Turken waren. In het vliegtuig naar Diyarbakir was zij geëmotioneerd en opgewonden; eindelijk zou ze Diyarbakir zien, de stad waar ze zoveel over gehoord had en al vele malen op de Koerdische televisie had gezien.
Na een lange dagreis kwamen we 's avonds om 23u aan in Diyarbakir. Op de luchthaven werden wij door de coördinator van de DTP, Baris Dikilitas, en zijn medewerkers onthaald. Dankzij dit hartelijke en sympathieke welkom verdween de vermoeidheid van de lange reis. Vervolgens werden we naar onze verblijfplaats gebracht waar Baris ons de eerste informatie verschafte over de situatie in Diyarbakir en ons de verhalen vertelde die de ronde deden over electorale fraude zoals vervalsing van kieslijsten, het uitdelen door de AKP van cadeaus zoals ijskasten, geld en dergelijke met de bedoeling kiezers te beïnvloeden en stemmen te ronselen. En dan ging het licht uit… letterlijk. In de vele appartementenblokken op de site vielen de elektriciteit en het stromend water uit met uitzondering van een vijftal appartementen. Volgens onze gastheren waren dat de woningen van de Turkse militairen, die voor zulke noodgevallen over generators beschikken.

Vooravond van de verkiezingen

De volgende dag kregen we de stad in daglicht te zien. Het eerste wat opviel, waren de vele satellietschotels op de balkons, typisch voor plaatsen waar de lokale bevolking zijn gading niet vindt in het officiële aanbod van televisiekanalen. Niet verwonderlijk, aangezien onafhankelijke Koerdische televisiekanalen

Burgemeester Osman Baydemir spreekt de menigte toe in Diyarbakir na zijn verkiezingsoverwinning

nog steeds verboden zijn in Turkije. Noodgedwongen zendt Roj-Tv uit vanuit Denemarken, dat hiervoor regelmatig onder druk wordt gezet door de Turken. Hoewel de Turkse staatstelevisie onlangs hun eigen Koerdische kanaal toevoegden aan het officiële aanbod, worden nieuwsmedia die door de Koerden zelf opgericht werden op allerlei manieren gesaboteerd. Benieuwd of Roj-Tv bij het benoemen van de Deen Rasmussen als secretaris-generaal van de NAVO niet als pasmunt werd gebruikt…

We begaven ons naar het hoofdkwartier van de DTP in Diyarbakir waar een vijftigtal Europese waarnemers waren samengekomen voor een briefing door het regionale comité en een toelichting over het Turkse kiessysteem. Daar werd ook ons programma voor de opvolging van de verkiezingen in detail besproken. We ontmoetten er de lokale verkozenen en afgevaardigden van het nationaal parlement. Eén van hen verontschuldigde zich dat hij ons niet in zijn moedertaal, het Koerdisch, kon toespreken en verplicht was beroep te doen op de officiële Turkse taal. In hun uiteenzettingen benadrukten deze volksvertegenwoordigers het belang van de verkiezingen voor het democratiseringsproces en de legitieme eisen van het Koerdische volk zoals de erkenning van hun identiteit en culturele autonomie en dat de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) van de lijst van terroristische organisaties zou worden geschrapt. Parlementsleden beweerden dat de verkiezingen een voortzetting konden worden van de eerste ervaring die de Turkse Koerden opdeden met zelfbestuur. De vorige lokale verkiezingen hadden er immers voor gezorgd dat er voor het eerst een heel aantal Koerdische burgemeesters verkozen konden worden. Ook de AKP had tijdens deze verkiezingscampagne echter zwaar ingezet op het Zuidoosten. Premier Erdogan begon een charmeoffensief door (ongestraft!) een aantal woorden Koerdisch te spreken in Diyarbakir en lokale AKP-mandatarissen hadden geprobeerd Koerdische vrouwen voor zich te winnen door het uitdelen van huishoudartikelen.Verschillende waarnemers stelden vervolgens vragen over de actuele politieke situatie en het gebrek aan respect voor de mensenrechten.
Tenslotte kregen we de boodschap mee dat de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) uit is op een vredevolle beëindiging van het conflict, binnen de grenzen van de Turkse staat maar ook met grondwettelijke garanties voor de rechten van het Koerdische volk. Een boodschap die ons in Europa zelden bereikt tussen het geroep over terrorisme en separatisme door.

Kinderrechten

De missie van onze delegatie was niet enkel het waarnemen van de lokale verkiezingen, maar ook een kennismaking met de mensenrechtensituatie in Turks Koerdistan. Op zaterdagnamiddag begaven we ons daarom naar het stadspark waar elke zaterdag vele vrouwen manifesteren en foto's van hun verdwenen geliefden tonen. Zij worden de 'zaterdagmoeders' genoemd. De manifestatie is te vergelijken met de protestmarsen van de Argentijnse moeders en grootmoeders op het Plaza de Mayo, de zgn. Dwaze Moeders. Dit maakte indruk op onze delegatie en zette ons ertoe aan om contact op te nemen met diverse NGO's, zoals ondermeer de mensenrechtenorganisatie IHD en de organisatie 'Avukat'. Deze laatste organisatie bekommert zich om Koerdische kinderen die gevangen worden gehouden in mensonterende omstandigheden wat volledig in strijd is met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. De vrijwilligers van Avukat verzamelen getuigenissen van jonge Koerden van 13 tot 18 jaar over hun gevangenschap en mishandeling. Hun situatie is hallucinant.

In 2006 werd er een verandering doorgevoerd in de Turkse Anti-Terreurwetgeving. Volgens de nieuwe antiterreurwet kunnen nu ook minderjarigen vanaf 15 jaar als volwassenen berecht worden. Sindsdien werden in Turkije op basis van deze wet meer dan 1500 minderjarigen opgesloten in de gevangenis. Een groot deel hiervan wordt beschuldigd van lidmaatschap van de PKK enkel omdat zij deelnamen aan straatprotesten, die vaak zeer gewelddadig worden neergeslagen door Turkse militairen. Ook kinderen die op een Amerikaanse conferentie de Koerdische hymne zongen, werden bij hun terugkeer in de boeien geslagen en beschuldigd van lidmaatschap van een verboden organisatie. Mensenrechtenactivisten die het opnemen voor deze kinderen worden regelmatig gearresteerd en opgesloten door de Turkse politie. Het grootste deel van de advocaten en mensenrechten-

specialisten die de verdediging van deze kinderen op zich nemen worden trouwens op geen enkele manier vergoed.

Specifiek in Diyarbakir vechten advocaten momenteel voor de vrijlating van meer dan honderd minderjarigen die werden gearresteerd op 15 februari tijdens een straatprotest naar aanleiding van de herdenking van de arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan 10 jaar geleden. Na gesproken te hebben met de advocaten vernamen we dat de omstandigheden waarin de kinderen worden opgesloten strijdig zijn met verschillende bepalingen van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. Dit verdrag werd door Turkije ondertekend met voorbehoud van enkele artikels, onder andere die artikels die waken over het recht op beleving van eigen godsdienst, taal en cultuur. In Zuidoost-Turkije zijn geen detentiecentra aangepast voor minderjarigen, noch rechtbanken voor minderjarigen.

De kinderen werden voor hun proces reeds een jaar vastgehouden. De cellen zijn overbevolkt en specifieke medische aandoeningen zoals epilepsie worden niet opgevolgd en behandeld. De kinderen hebben geen recht om naar school te gaan noch het recht op psychologische bijstand. Hun ouders mogen hen geen kleding of medicijnen overhandigen.Advocaten getuigden dat de kinderen er mentaal en lichamelijk slecht aan toe zijn. Ze zijn ondervoed en getraumatiseerd. Het toepassen van deze antiterreurwet kweekt enkel nieuwe terroristen.

Het moet duidelijk zijn dat dit soort situaties onaanvaardbaar zijn voor een land dat met de Europese Unie onderhandelt over hun toetreding. Onze delegatie roept de Vlaamse, Belgische en Europese verkozenen dan ook op om over deze wantoestanden in dialoog te treden met de Turkse regering en binnen het toetredingsproces duidelijk prioriteit te geven aan mensen- en kinderrechten. Voorts roepen wij iedereen op om mee te lobbyen voor de vrijlating van deze kinderen. Door de discriminatie en een gebrek aan middelen hebben Koerdische mensenrechtenorganisaties en advocaten het erg moeilijk om politici en internationale organisaties te betrekken in hun strijd.

Verkiezingen

Zondag 29 maart brak dan de verkiezingsdag aan! Samen met andere Europese waarnemers werden we op pad gestuurd naar verschillende kiesbureaus.

Ik (Farid Hemdane) werd als waarnemer naar Cermik gestuurd, een stadje op ongeveer 100 kilometer van Diyarbakir, in het gezelschap van Xezal, mijn gids en vertaalster voor die dag en Kadir, onze chauffeur. Xezal is een jonge vrouw van 25 jaar, afgestudeerd in Engelse literatuur en tewerkgesteld in de culturele

Menigte viert verkiezingsoverwinning DTP

sector in Diyarbakir. Zij vertelde me in eenvoudige bewoordingen wat er bij deze verkiezingen voor de Koerden op het spel stond en de rol die de democratie kon spelen in een land als Turkije.
We reden door een ruraal landschap en in de verte konden we de bergen bespeuren. De lange, bochtige weg naar Cermik was verlaten op enkele militaire escortes na. Hier en daar zagen we enkele kazernes en landbouwbedrijven. Cermik is een dorp van 50.000 inwoners op een oppervlakte van duizend km². Voor de verkiezingen waren er 9.500 kiesgerechtigden ingeschreven. Om 10u40 bereikten we het hoofdstembureau waar we contact hadden met de DTP-afgevaardigden van Cermik, die ons brieften over de situatie. We merkten een groot verschil in de organisatie van het ene versus het andere stemlokaal. Over het algemeen was de atmosfeer gespannen en in elk stembureau waren er wel enkelingen die in gevecht gingen omwille van de slechte organisatie. Alle gangen waren gevuld met menigten kiezers, er werden geen rijen gevormd voor een ordelijke opvolging en er was nauwelijks sprake van identiteitscontrole. Sommigen stemden op vertoon van een sociale zekerheidskaart (wat we rapporteerden aan de advocaten van de DTP). Er was haast geen privacy in de stemhokjes. Vooral in stembureau 1015 was de situatie chaotisch: een massa volk en veel disputen aan de ingang, de deuren waren gesloten, tweemaal werd het kiesproces stilgelegd. Een politieagent bevond zich in het kiesbureau in plaats van aan de ingang om te waken over de kiezers. Tien minuten voor het einde werd het stemlokaal definitief gesloten terwijl er nog veertig wachtende kiezers buiten stonden. De kandidaat voor de DTP diende een klacht in over het verloop van de kiesprocedure in lokaal 1015, dat ik als waarnemer mee ondertekende.

Zondagmorgen kende ik (Lieve Pirquin) mijn bestemming. Doorheen een prachtig landschap reden we naar het dorpje Hazro dat op zo'n 80 km van Diyarbakir ligt. Ik was de enige die opkeek van de aanwezigheid van tanks en gewapende politieagenten met kalasjnikofs onder de arm. Drie keer ging ik binnen in de plaatselijke stemlokalen en telkens werd ik ondervraagd en gefouilleerd. Bij het betreden van de wachtzalen, de enige ruimten waar ik mij mocht begeven, werd ik, nadat mijn tolk de juiste toedracht van mijn aanwezigheid bekendmaakte, hartelijk begroet en door sommige vrouwen omhelsd. Op zo'n moment besef je pas echt hoe diep de verwachtingen van dit volk verankerd zijn. Enige spanning was toch duidelijk voelbaar vanaf het moment dat ik mij te dicht bij de ingang van een stembureau begaf. Als ik toch de kans kreeg om een blik te werpen in een stemlokaal schrok ik wel van de archaïsche toestand. Enige discretie in de keuze van een kandidaat leek mij moeilijk realiseerbaar.

Hoewel er in het centrum van Diyarbakir geen problemen verwacht werden, bleef er toch een delegatie ter plaatse. Ik (Nina Henkens) zou in de 'hoofdstad van Koerdistan' blijven. In deze stad, waar een overwinning voor de DTP al zo goed als zeker was, was de sfeer rond de kiesbureaus bijna gemoedelijk. De aanwezigheid van politie en militairen was beperkt. Voor de stembureaus werd rustig gekeuveld. Gaan stemmen is hier nog veel meer een sociaal gebeuren dan bij ons, waar stemmen vaak niet meer is dan een snel in- en uitlopen van het verkiezingslokaal. In Diyarbakir werden wij aangesproken en uitgenodigd om een kijkje te gaan nemen. Buiten de rudimentaire voorzieningen in de stemlokalen en een aanzienlijk aantal mensen dat geholpen moest worden bij het stemmen omdat ze moeilijk konden lezen en schrijven, verliep alles rustig. Zo rustig, dat ik mij bij het weerzien van mijn collega's bijna schuldig voelde toen ze me vertelden over de wantoestanden die zij in de dorpen te zien kregen.

Terug in het hoofdkwartier begonnen rond een uur of vijf de eerste berichten binnen te lopen over schietpartijen. In totaal vielen er die dag zes doden en meer dan vijftig gewonden. Dit gegeven maakt dat wij ons zeer grote vraagtekens stellen bij het feit dat de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) er bij Turkije niet op heeft aangedrongen om een delegatie van officiële waarnemers te ontvangen. Sterker nog, het OVSE liet ons weten dat deze delegaties enkel op uitnodiging kunnen komen van het land dat de verkiezingen organiseert. Nochtans werd Rusland (ook geen lid van de EU) in 2007 sterk op de vingers getikt toen zij niet genoeg waarnemers toelieten bij hun verkiezingen. Zelfs de Verenigde Staten spraken toen schande over het gebrek aan democratie. Blijkbaar geldt deze kritiek niet voor Turkije, die een lidmaatschap van de EU ambieert en lid is van het NAVO-bondgenootschap …

Ondanks deze strubbelingen werd de uiteindelijke overwinning van de DTP met meer dan 70% van de stemmen in Turks Koerdistan zeer uitbundig gevierd. Vanuit ons raam in het DTP-gebouw zagen we duizenden mensen feestvieren en dansen. "Bevrijd Öcalan!", "Bevrijd Öcalan!" werd er gescandeerd door duizenden mannen, vrouwen en kinderen in het centrum van Diyarbakir. Terwijl jong en oud, rijk en arm zich overgaven aan typisch Koerdische rondedansen, brachten ze hun groet uit aan Imrali, het eiland waar PKK-leider Abdullah Öcalan sinds tien jaar in eenzame opsluiting zit. Het is overduidelijk dat een stem voor de DTP voor dit volk ook een kreet is voor de vrijlating van Öcalan, die ondanks alles met zijn strijd vanaf de jaren zeventig deze woelige eerste stappen naar zelfbestuur, bewustwording en politiek beslissingsrecht van de Koerden mee heeft mogelijk gemaakt.

Pro-Koerdische partij DTP vermenigvuldigt aantal stemmen!

- Lieve Driesen -

De pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) behaalde bij de lokale verkiezingen van 29 maart 2009 maar liefst 5.35% of ongeveer 2 114 780 stemmen. De AK-partij van premier Erdogan had er nochtans alles aan gedaan om de harten van de Koerden te winnen. Amper twee weken na haar overtuigende verkiezingsoverwinning is de Turkse politie reeds een grootschalige operatie tegen de DTP gestart waarbij meer dan zeventig mensen van de DTP werden aangehouden. Deze operatie is uiterst zorgwekkend en fnuikt een vreedzame en democratische oplossing van de Koerdische kwestie in Turkije.

De pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) behaalde bij de lokale verkiezingen van 29 maart 2009 maar liefst 5.35% of ongeveer 2 114 780 stemmen. De AK-partij van premier Erdogan had er nochtans alles aan gedaan om de harten van de Koerden te winnen. Amper twee weken na haar overtuigende verkiezingsoverwinning is de Turkse politie reeds een grootschalige operatie tegen de DTP gestart waarbij meer dan zeventig mensen van de DTP werden aangehouden. Deze operatie is uiterst zorgwekkend en fnuikt een vreedzame en democratische oplossing van de Koerdische kwestie in Turkije.

Voor de eerste keer sinds de Partij voor Gerechtigheid en Ontwikkeling (AKP) in 2002 aan de macht kwam, heeft zij op 29 maart bij de gemeenteraadsverkiezingen, stemmen verloren. Alhoewel de partij met 39.05% van de stemmen nog steeds de grootste partij van het land is, is haar score veel lager uitgevallen dan bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2004 (41.7%) en zeker minder dan bij de parlementaire verkiezingen van 2007 (46.6%).

De voornaamste reden voor het verlies van AKP is zonder twijfel de ultranationalistische politiek die premier Erdogan heeft gevoerd na zijn overwinning in 2007 en zijn medewerking met het Turkse leger in de repressieve militaire operaties tegen de Koerdische bevolking.
De tweede grootste partij is de kemalistische Republikeinse Partij van het Volk (CHP). De ultranationalistische Partij van de Nationalistische Actie (MHP) werd derde met 16% van de stemmen. Naast haar electorale overwinning in de Koerdische provincies, is de DTP ook als vierde politieke kracht (5.35%) van het land uit de verkiezingen gekomen.

Ondanks het charmeoffensief van de AKP, hebben de Koerden eind maart massaal op de DTP gestemd. In totaal slaagden ze erin om zeven provinciale gemeenteraden te veroveren: Diyarbakir, Dersim (Tunceli), Batman, Siirt, Shirnak, Hakkari, Van en Igdir. Hiermee is de DTP erin geslaagd om de burgemeestersjerpen in de steden Van en Siirt te veroveren op de islamitische AK-partij. Ook behaalde de DTP de meerderheid van de stemmen in Igdir, dat voordien door de MHP werd geleid. De hoofdstad van Turks Koerdistan, Diyarbakir, en het symbool van de Koerdische weerstand, Dersim (Tunceli) hebben massaal voor de DTP gestemd ondanks de manoeuvres en druk van de regering Erdogan en van het Turkse leger. De DTP verhoogde tevens haar aantal stemmen in de provincies Mardin, Kars, Adiyaman, Adana, Mus et Agri. De Koerdische provincie Hakkari vestigde het record met 79% van de stemmen voor de DTP.

In de aanloop naar de verkiezingen had de regeringspartij met allerhande maatregelen en symbolische gestes geprobeerd de harten van de Koerden te veroveren. In bepaalde steden deelden de bureaus van de gouverneurs, die door de AK-partij werden benoemd, zelfs gratis koelkasten, wasmachines en andere huishoudtoestellen uit. Ook had de imam van de Ulu-moskee in Diyarbakir de gelovigen in het Koerdisch toegesproken op de verjaardag van de profeet Mohammed. Dit was nog nooit eerder vertoond in heel Turkije, waar alle imams in dienst zijn van de staat en dus het woord van de staat spreken. In januari had premier Erdogan zelf de Koerden in hun eigen taal toegesproken tijdens de lancering van het tv-station TRT 6, dat via de staatszender TRT uitsluitend programma's in het Koerdisch uitzendt. Toen de leider van DTP, Ahmet Türk, onlangs in zijn moedertaal

het parlement in Ankara probeerde toe te spreken, staakte de staatszender TRT onmiddellijk zijn rechtstreekse uitzending.
De AKP heeft in de loop van haar verkiezingscampagne tegenstrijdige signalen naar de Koerdische bevolking gestuurd. Enerzijds vertelt de premier de Koerden voortdurend: "houd van Turkije of vertrek. Eén land, één natie, één taal." Tegelijkertijd wil hij de EU doen geloven dat hij werkelijk hervormingen doorvoert en de minderheden meer rechten hebben gekregen. Hij houdt echter zowel Turkije als de EU voor de gek. De Koerden waren duidelijk niet overtuigd van zijn praatjes die in de dagelijkse praktijk merken dat de hervormingen zuiver cosmetisch blijven en dat de mentaliteit van de onderdrukking niet verandert.

Operaties tegen DTP

Twee weken na de lokale verkiezingen, op 14 april, startte de Turkse politie, op bevel van de Openbare Aanklager van Diyarbakir, een grootschalige operatie tegen de DTP. Hierbij werden meer dan 70 leden, executieven en activisten van de DTP aangehouden in de provincies Diyarbakir, Van, Tunceli (Dersim), Antalya, Adana, Mardin, Gaziantep, Elazig, Bitlis, Aydin, Ankara, Batman en Sirnak. Onder hen bevinden zich de DTP-vicevoorzitters Kamuran Yüksek, Baram Altun en Selma Irmak en drie advocaten van Abdullah Öcalan, de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), Seracettin Irmak, Ebru Günay en Sinasi Tur. De verdachten worden ervan beschuldigd lid te zijn van de 'terroristische organisatie' PKK, te werken aan de politisering van de PKK en aan te zetten tot daden van brandstichting door sympathisanten van de PKK.
Daarnaast werden er in het kader van deze operatie ook huiszoekingen uitgevoerd in huizen van DTP-leden, bij het lokale Koerdische tv-station Gün TV en in de gastenverblijven van de gemeente Diyarbakir en Batman. Een huiszoekingsbevel dat verband hield met de directeur van Gün TV, Ahmet Birsin, leidde tot de confiscatie van mediamateriaal.
De Turkse autoriteiten beweerden dat deze operatie kaderde in een onderzoek naar de 'stedelijke banden van de PKK' en dat de operatie al lang geleden gepland werd.
De eerste reactie op de arrestaties kwam van DTP-voorzitter Ahmet Türk in zijn toespraak tot zijn partijgenoten in het parlement in Ankara. Hij stelde dat men met deze provocerende operatie probeerde om de DTP uit het democratische proces te krijgen. "Geen enkele macht zal ons doen afwijken van onze strijd voor democratie en vrede, wat het ook moge kosten. De operaties en de aanhoudingen moeten onmiddellijk stoppen en onze vrienden moeten worden vrijgelaten," voegde hij eraan toe.
Volgens de DTP is deze operatie duidelijk een politiek gemotiveerde reactie op het succes van de DTP bij de lokale verkiezingen en een slag in het gezicht van al degenen die strijd voeren voor een democratische en vreedzame oplossing van de Koerdische kwestie.

Sebahat Tuncel, DTP-parlementslid, zei dat het veelzeggend is dat deze aanhoudingen juist komen op het moment dat er veel gesproken wordt over een democratische oplossing van de Koerdische kwestie en wanneer de PKK een unilateraal staakt-het-vuren aankondigt tot 1 juni. In een persbriefing voegde Tuncel eraan toe dat de Partij voor Gerechtigheid en Ontwikkeling (AKP) de resultaten van de lokale verkiezingen niet heeft kunnen aanvaarden en dat het de wil van het Koerdische volk negeert. Ze voegde er nog aan toe dat Turkije al vele kansen op een oplossing van de Koerdische kwestie heeft verkeken. "Wij hebben een hoge prijs betaald in de strijd voor vrede en wij zijn bereid die te betalen. Wij geloven in het broederschap van de volkeren en dat zij samen kunnen leven."

Voor de regeringspartij AKP waren de verkiezingen van 29 maart inderdaad een bittere pil: de DTP behaalde de overwinning in een honderdtal gemeentes en verdubbelde hiermee haar aantal burgermeestersjerpen. Deze operatie gericht tegen de DTP is echter uiterst zorgwekkend. Daar de Koerden duidelijk de DTP als hun vertegenwoordiger hebben gekozen in het proces voor een oplossing van de Koerdische kwestie, zal deze operatie de hoop op een vreedzame oplossing serieus fnuiken. Bovendien komt deze operatie zeker niet toevallig twee dagen nadat de Confederatie voor een Democratische Samenleving in Koerdistan (KCK, de arm van de PKK in Turkije) een staakt-het-vuren tot 1 juni 2009 aankondigde.

De Turkse regering, de Europese Unie en de Verenigde Staten hebben de DTP al meermaals aangeraden om een duidelijk onderscheid te maken tussen hen en de PKK. Dat de DTP dit totnogtoe altijd heeft geweigerd, geven zij altijd als reden aan om de DTP niet als gesprekspartner te erkennen. Na hun verkiezingsoverwinning zijn de DTP echter helemaal niet meer geneigd om de PKK als terroristische organisatie te erkennen. Integendeel. Op 13 april suggereerde de DTP dat de PKK en zijn leider Abdullah Öcalan als gesprekspartners betrokken moeten worden in de zoektocht naar een vreedzame oplossing voor de Koerdische kwestie.

Met dit electoraal succes heeft de DTP bewezen dat zij de enige valabele gesprekspartner is van de Turkse regering, van de Irakese autoriteiten en van de Westerse mogendheden zoals de VSA en de EU die op zoek zijn naar een vreedzame en duurzame oplossing voor de Koerdische kwestie.

De verpletterende stem voor de DTP in Koerdistan bewijst bovendien dat het Koerdische volk niet enkel voor de DTP heeft gestemd maar ook tegen de uitsluiting uit het politieke leven van de PKK en van hun leider Abdullah Öcalan, die tot levenslang veroordeeld is.

Groeiende onrust in Baloetsjistan

- Lieve Driesen -

De Baloetsji's in Iran, die voornamelijk in de zuidoostelijke provincie Sistan-Baloetsjistan wonen aan de grens met Pakistan en Afghanistan, vormen zo'n drie procent van de Iraanse bevolking. Deze regio wordt voornamelijk geassocieerd met onveiligheid, drugshandel en gewapende conflicten. Wat er doorgaans niet wordt bijgezegd, is het feit dat 70% van de inwoners onder de armoedegrens leeft en dat de soennitische Baloetsji's in het sji'ietische Iran sinds jaar en dag gediscrimineerd worden. Dat de radicale soennitische gewapende groepering Jondallah (het leger van God) het aantal aanslagen op Iraanse soldaten en lokale staatsambtenaren sinds 2005 aanzienlijk heeft opgedreven, wordt door de Iraanse autoriteiten handig misbruikt. Sindsdien is de volledige regio sterk gemilitariseerd en worden de fundamentele mensenrechten van de Baloetsji's steeds vaker geschonden.

Baloetsjistan is een regio die zich uitstrekt in het grensgebied van Iran, Afghanistan en Pakistan. De meeste etnische Baloetsji's in Iran wonen in de provincie Sistan-Baloetsjistan. Vele Baloetjsi's zijn de afgelopen jaren verhuisd, meestal naar Teheran, om werk te vinden en vele honderden zouden intussen naar de Golf zijn gemigreerd. Nog steeds zijn de tribale en familiale banden met de Baloetsji's in de buurlanden Afghanistan en Pakistan zeer sterk. De Baloetsji's in Iran vormen zo'n 3 procent van de bevolking en zijn voor het merendeel soennieten.
Haar geografie met haar ruwe bergen en uitgestrekte woestijnen heeft de provincie doorheen de geschiedenis op economisch en administratief vlak geïsoleerd van de centrale staat in Teheran.
De Baloetsji bevolking heeft haar tribale gewoonten grotendeels behouden en de *loya jirgas*, de raden van de stamoudsten en de soennitische geestelijken, spelen een belangrijke rol in de politiek.
Van de 30 Iraanse provincies is de provincie Sistan-Baloetsjistan één van de armste en meest onderontwikkelde provincies van Iran. De provincie heeft een hoge werkloosheid, onderontwikkelde infrastructuur en heeft vaak te kampen met waterschaarste. Daarnaast heeft het van heel Iran de laagste levensverwachting, het hoogste cijfer van analfabetisme en kindersterfte.

Discriminatie

De Baloetsji's zeggen dat ze systematisch gediscrimineerd worden door de Iraanse autoriteiten, zowel omwille van hun etnische identiteit als omwille van hun religieuze (soennitische) geloofsovertuiging.
Een praktijk die heeft geleid tot discriminatie van Baloetsji's en andere minderheidsgroepen is het gozinesh-systeem. Dit is een ideologische selectieprocedure die van ambtenaren vraagt om trouw te zweren aan de islam en de Islamitische Republiek Iran. In de praktijk discrimineert dit proces, op grond van politieke of religieuze overtuiging, mensen die werk zoeken in de publieke en parastatale sector. Toegang tot het hoger onderwijs kan ook onderworpen worden aan een gozinesh-onderzoek. Volgens het gozinesh-systeem zijn niet-sji'ietische Iraniërs ook uitgesloten van bepaalde overheidsposities zoals het presidentschap.

Etnisch-religieuze diversiteit in Iran met in het Zuidoosten de provincie Sistan-Baloetsjistan

Baloetsjistan met haar typische uitgestrekte woestijnen en ruwe bergen

Sinds Ahmadinejad tot president van Iran werd verkozen, hebben naast de Baloetsji's ook andere minderheidsgroepen melding gemaakt van een geheim beleid van 'persianisering'. Zo werden op 30 juni 2005 een aantal huizen van Baloetsji's vernietigd. De bewoners werden daarop door de veiligheidsdiensten gedwongen te verhuizen. Deze meldingen worden bevestigd door het rapport van maart 2006 van de Speciale VN-rapporteur voor het recht op behoorlijke huisvesting, die zich zorgen maakte over: "de voortdurende discriminatie van etnische en religieuze minderheden en nomadengroepen, wat wordt weergegeven door de onevenredige slechte huisvesting en levensomstandigheden van deze groepen; het aanzienlijk aantal gevallen van landconfiscatie en gedwongen uitzettingen; discriminatie van vrouwen met betrekking tot huisvestingsrechten, land, erfenis en eigendom; en de slechte en beperkte hoeveelheid en kwaliteit van de basisdiensten in arme wijken en informele vestigingen".
Ook kunnen culturele organisaties en centra van Baloetjsi hun culturele rechten niet vrij uitoefenen. Zo ervaren zij dikwijls moeilijkheden wanneer zij culturele evenementen willen organiseren.
De leden van de Baloetsji minderheid klagen tevens aan dat zij hun eigen taal niet vrij mogen gebruiken. In Baloetsjistan gebeurt het staatsonderwijs uitsluitend in het Perzisch, zijn er maar een beperkt aantal publicaties in het Baloetsji en heeft de staatsradio maar een beperkte programmering in het Baloetsji. De provinciale overheidstelevisie heeft helemaal geen programma's in het Baloetsji.

Burgerrechten

Een groot aantal Baloetsji's beschikken niet over de juiste papieren, zoals de erg belangrijke geboorteakte die cruciaal is voor de toegang tot scholen, klinieken en door de staat gesubsidieerde leningen. De oorzaken van dit probleem zijn complex. In de jaren '30 verbood Reza Shah het dragen van hoofddoeken voor vrouwen en beval hij de gedwongen sedentarisering van stammen. Sommige Baloetsji stammen besloten daarop te migreren naar Pakistan en Afghanistan om aan deze onderdrukking te ontsnappen. Toen Reza Shah werd afgezet, zijn sommige van deze migranten teruggekeerd naar Iran. Zij konden hun Iraanse nationaliteit echter niet bewijzen en konden dus niet over de vereiste documenten beschikken. Een andere bron van het probleem ligt in de huwelijken tussen Iraanse vrouwen en Afghaanse mannen. Volgens de Iraanse wet hebben de kinderen uit deze huwelijken niet de Iraanse nationaliteit.
De hoofdoorzaak van het identiteitsprobleem zijn de gewoonterechtelijke huwelijken (en echtscheidingen) die nergens worden geregistreerd. Alhoewel de islamitische wet dergelijke huwelijken en scheidingen toelaat - de staat verbiedt het niet, kunnen de kinderen uit dergelijke huwelijken niet als volle Iraanse burgers worden erkend.

Vrouwenrechten

Vrouwen en meisjes in Baloetsjistan ervaren specifieke problemen bij hun toegang tot het onderwijs en de gezondheidszorg.
Meisjes trouwen vaak zeer jong, 12 jaar is zeker geen uitzondering. In 2002 werd de huwelijksleeftijd voor meisjes opgetrokken van 9 naar 13 jaar maar ouders kunnen aan de rechtbanken nog altijd de toestemming vragen voor een huwelijk van hun dochter jonger dan 13 jaar. Daarnaast is er ook het probleem van gedwongen en tijdelijke huwelijken. Een man kan om het even wanneer scheiden van zijn vrouw. Hij hoeft daarvoor maar één zin uit te spreken. De scheiding moet niet geregistreerd worden. In geval van scheiding verliest een vrouw niet enkel het hoederecht en haar erfenisrechten maar heeft ze zelfs geen recht meer op giften van liefdadigheidsinstellingen van de overheid. De gearrangeerde huwelijken van zeer jonge meisjes met oudere mannen bevorderen nog eens de cyclus van armoede en discriminatie.
Polygamie is een praktijk die veel voorkomt bij de Baloetjsi's, zeker onder de armen. Deze praktijk is meestal een heel vernederende ervaring voor vrouwen die bovendien zware economische gevolgen kunnen hebben voor de gehele familie. Veel kinderen hebben is nog steeds een teken van sociaal aanzien. Wanneer een arme man hertrouwt, zal zijn eerste vrouw instaan voor het onderhoud van de kinderen uit zijn eerste huwelijk. Vrouwen proberen dit meestal door wat naaiwerk te doen.
In januari-februari 2005 bracht de Speciale VN-Rapporteur voor Geweld tegen Vrouwen een bezoek aan Iran. In haar rapport van januari 2006 stelde zij dat vrouwen van minderheden veelvuldige vormen van discriminatie meemaken. Daarnaast toonde ze ook haar grote bezorgdheid over de vrouwenhandel. Volgens haar rapport komt de vrouwenhandel het meest voor in de oostelijke provincies en vooral in Baloetsjistan waar vrouwen ontvoerd worden, gekocht worden of tijdelijk in het huwelijk treden om tenslotte verkocht te worden voor seksuele slavernij in andere landen.

Smokkelpraktijken

Door de hoge werkloosheid en de immer weerkerende droogteperiodes waardoor de landbouwactiviteiten erg

Baloetsji kinderen

moeilijk worden, is smokkelen één van de manieren voor de lokale bevolking om te overleven.
In de periode maart-december 2008 zou volgens de chef van de provinciale provincie 60 procent meer drugs in beslag zijn genomen dan in dezelfde periode in 2007. Dit was volgens hem niet te wijten aan een grotere effectiviteit van de politie maar wel omwille van het feit dat drugshandel veel winstgevender was geworden. Naast illegale drugs wordt er in deze grensstreek ook veel gesmokkeld in andere winstgevende producten zoals benzine en maken mensenhandelaars handig gebruik van de wanhopige situatie van Afghanen.
Sommige leden van de Baloetsji-minderheid zijn betrokken bij dergelijke criminele activiteiten, meer bepaald bij de drugssmokkel met Afghanistan en Pakistan. In hun strijd tegen de drugshandel werken de Iraanse autoriteiten samen met de internationale gemeenschap. Eén van hun projecten is de bouw van zo'n 3 meter hoge en één meter brede muur tussen Taftan en Mand, de grensstreek met Afghanistan en Pakistan. Ook wordt gezegd dat er landmijnen werden geplaatst aan de oostgrens van Iran.
Intussen worden vele Baloetjsi's door de Iraanse autoriteiten gearresteerd op beschuldiging van drugshandel of gewapend banditisme. Op beide beschuldigingen staat de doodstraf. Volgens Baloetsji activisten worden ook vele onschuldigen gearresteerd als vergeldingsmaatregel voor de aanslagen tegen overheidsdoelwitten.

Jondallah

Jondallah, ook gekend als de Verzetsbeweging van het Volk van Iran, kwam in de belangstelling toen het in 2005 acht Iraanse soldaten gijzelde. Deze gewapende oppositiebeweging wordt geleid door Abdolmalek Rigi en zou zo'n duizend gewapende strijders tellen. Jondallah opereert in het gebied van de Baloetjsi's in Iran en zou ook basissen hebben in Pakistan. In het verleden hebben de Iraanse autoriteiten de Jondallah gelinkt aan al-Qaida, maar ook aan de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Zelf heeft het altijd elke band met al-Qaida krachtig ontkend.
Sinds juni 2005 heeft de Jondallah reeds een twintigtal Iraanse staatsambtenaren gegijzeld, blijkbaar om hun eis voor de vrijlating van een aantal leden van de Jondallah kracht bij te zetten. Sommige onder hen werden later vermoord, anderen werden vrijgelaten. Daarnaast hebben ze ook reeds verschillende bomaanslagen gepleegd. Zo eiste Jondallah een bomaanslag op die een bus met Revolutionaire wachters opblies. Er vielen veertien doden en dertig gewonden. Ook claimde Jondallah verantwoordelijk te zijn voor wat bekend zou worden in Iran als het 'Tasuki incident'. Op 16 maart 2006 vielen Jondallah leden een voertuigenkonvooi aan nabij de stad Tasuki in Sistan. Hierbij werden verschillende staatsambtenaren gevangen genomen. Een 23-tal ambtenaren werden langs de weg vermoord. Zeven anderen werden gegijzeld waarvan er twee in april en mei 2006 werden vermoord. In april 2007 meldde de Iraanse staatskrant dat vier van de 'Tasuki' gijzelaars vermoord waren en dat er drie waren vrijgelaten.
Het doel van Jondallah is niet geheel duidelijk maar uit de uitspraken van hun leiders blijkt toch dat de discriminatie van de Baloetsji's één van de drijfveren is van hun strijd. In een mededeling van 20 februari 2007 verklaarde de groep dat zij een defensieve organisatie is die gevormd was om campagne te voeren voor vrijheid en democratie in Iran en om de Baloetsji's en andere religieuze en etnische minderheden te beschermen. "Onze missie is het veranderen van het huidige regime en een nieuw systeem in Iran te vestigen waar elke Iraniër gelijke kansen en gelijke rechten heeft". Jondallah heeft duidelijk geen separatistische objectieven. De aanhangers eisen enkel van het Iraanse regime dat zij de Baloetsji als volwaardige burgers behandelen met dezelfde rechten als de sji'ietische meerderheid.
Het grote verschil van de Jondallah met de Iraanse Baloetsji partijen in ballingschap is hun nadruk op de religieuze identiteit. In verschillende interviews defi-

Abdolmalek Rigi, leider van de Jondallah

Baloetsji man

nieert Rigi de verdediging van de soennieten als doel van zijn beweging. Op de satellietzender Al-'Arabiyya beweerde hij op 24 oktober 2008 dat hij streed voor de rechten van alle soennieten in Iran – de Koerden, Arabieren en de Baloetsji's.

Historisch was de reden van onrust in Baloetsjistan altijd al de religie, eerder dan de etnische identiteit. Het intolerante beleid van Teheran ten aanzien van soennieten in Iran heeft de radicalisering van het soennisme bovendien nog eens aangewakkerd. Zo werden verschillende heilige soennitische plaatsen verwoest. In 1993 beval de staat de vernietiging van de Sheikh Feiz moskee in Mashhad onder het voorwendsel dat het in de weg stond van gemeentelijke ontwikkelingsprojecten. In september 2007 vernietigde de overheid de Abu Hanifa moskee in Azimabad, het tweede grootste soennitische religieuze seminarie van de provincie. Honderden mannen en vrouwen zagen hierdoor hun religieuze studies onderbroken worden. Ironisch genoeg heeft de sluiting van dergelijke religieuze soennietische instellingen in Iran tot gevolg dat soennieten gedwongen zijn om in Pakistan of Saoedi-Arabië hun religieuze studies te vervolgen, waar de politieke standpunten vaak veel radicaler zijn dan in Iran.

Vanaf de periode dat Groot-Brittannië de grenzen uittekende die Baloetsjistan zou opdelen tussen Afghanistan, Iran en Pakistan, hebben buitenlandse machten geprobeerd om de etnische spanningen in het Iraanse gedeelte uit te buiten. De rol van Pakistan is hierin van bijzonder belang. De Pakistaanse Baloetsji's kennen immers al een lange geschiedenis van gewapend verzet en verlangen naar onafhankelijkheid. Hierdoor fungeerden de Pakistaanse Baloetsji's als een soort mentor voor hun Iraanse broeders. In het verleden hebben Teheran en Islamabad elkaar beschuldigd onrust te zaaien onder elkanders Baloetsji bevolking. Sinds de Amerikaanse invasie in Afghanistan in 2001, is Iran bijzonder achterdochtig en vreest Teheran een Pakistaanse-Amerikaanse samenzwering die de Baloetsji kaart zou spelen.

Militaire aanwezigheid

Het oosten van Iran is al sinds vele jaren sterk gemilitariseerd. Ten gevolge van het zgn. 'Tasuki' incident zou het aantal militairen in de regio echter nog verhoogd worden. Een kleine eenheid, gekend als de Mersad, werd in 2006 uitgebreid tot een operationele eenheid van verschillende veiligheidsdiensten met een militaire basis in Zahedan. De militaire basis in Zahedan, de Rasoul-e Akram, zou zo'n 20 000 à 25 000 troepen tellen en bedoeld zijn om de inspanningen van politie, leger en andere veiligheidsdiensten in het gebied te coördineren.Volgens Baloetsji bronnen heeft deze eenheid de opdracht om de veiligheid in de regio te garanderen. De eenheid is gemachtigd om serieuze mensenrechtenschendingen te begaan, zoals onwettige moorden en folteringen. Met dergelijke praktijken wil men angst inboezemen bij de lokale bevolking.

In mei 2006 kondigde de Brigadier-Generaal Qasem Reza'i aan dat er in het oosten van het land een speciale rechtbank zou opgericht worden. Deze speciale rechtbank moest complementair werken met de militaire basis om 'de onveiligheid, gijzelingen, ontvoeringen, gewapende overvallen, banditisme, grote drugsnetwerken en wapensmokkel' aan te pakken. Voor Amnesty International[1] is het niet duidelijk of deze rechtbank opereert als onderdeel van het Revolutionair Hof en dus gehouden is aan de Algemene en Revolutionaire Rechtbankprocedures of dat het een speciale Rechtbank is die buiten dit kader opereert als een soort militaire of uitzonderingsrechtbank. Amnesty vreest in elk geval dat deze rechtbank niet voldoet aan de internationale standaard voor een eerlijk proces. De beperkte informatie over de processen van bepaalde Baloetsji's die werden gearresteerd, berecht en geëxecuteerd in enkele dagen tijd en het groot aantal Baloetsji's die sinds de oprichting van de rechtbank in mei 2006 werden geëxecuteerd doen alvast het ergste vrezen.

[1] Iran: Human Rights Abuses Against the Baluchi Minority, Amnesty International, 2007.

Hasankeyf

- Tekst en foto's: Claudius Schulze -

Van de controversiële Ilisu-dam in Turks Koerdistan is al meer dan vijftig jaar sprake. Als de dam er komt, dan zal het water van de Tigris de archeologische schatten van Hasankeyf, waar negen beschavingen hebben geleefd, onherroepelijk verzwelgen. Sommige activisten geloven dat de bouw van de dam "in de eerste plaats wordt gemotiveerd door de wens om de Koerden als etnische groep uit te schakelen" (Kurdish Human Rights Project).
Maar vorig jaar begon de planning van het Ilisu-project te haperen.

De Duitse, Oostenrijkse en Zwitserse exportverzekeringen werden ingetrokken en fondsen werden bevroren tot de zomer van 2009. Meer zelfs, de Turkse regering werd opgeroepen om de bouw voor 180 dagen te staken om eerst aan 150 sociale en culturele criteria te voldoen, een belofte die Turkije eerder maakte aan de investeerders. Volgens Erkut Ertürk, coördinator van de milieugroepering Doga Dernegi, is de kans dat de bouw van de dam niet doorgaat, groter dan ooit.

Hasankeyf

Strijd om de macht in Teheran

- Lieve Driesen -

De afgelopen maanden ontstond er tussen Teheran en Washington, dankzij de hand die president Obama had uitgereikt, het begin van een dooi. De Amerikaanse president verklaarde dat zijn regering de mogelijkheid onderzocht om rechtstreekse gesprekken aan te knopen met Iran. Ahmadinejad verklaarde daarop voorstander te zijn van een dergelijk initiatief op voorwaarde dat alles gebeurde op basis van wederzijds respect. Met een nieuwe Amerikaanse president en mogelijk een nieuwe Iraanse president na de verkiezingen van 12 juni 2009 is de kans niet uitgesloten dat de VS en Iran een verdere toenadering zullen zoeken. Bovendien zijn de spanningen door de globale economische crisis en de sterke daling van de olieprijs tussen de Iraanse leidinggevende elite de laatste tijd sterk toegenomen en wordt in bepaalde machtskringen de autoriteit van de Opperste Leider, Ali Khamenei, zelfs ter discussie gesteld.

Iran en VS

De Amerikaanse verkiezingen van 2008 en de komende Iraanse presidentsverkiezingen op 12 juni 2009 hebben een nieuwe dynamiek gecreëerd waardoor het niet uitgesloten is dat de Amerikaans-Iraanse betrekkingen binnen afzienbare tijd zullen verbeteren.
Reeds dertig jaar lang definieert Iran zich gedeeltelijk als een oppositiemacht van de Verenigde Staten. De stichter van de Islamitische Republiek Iran, Ayatollah Rouhollah Mousavi Khomeini, noemde de VS de 'Grote Satan' en beschuldigde de VS van het voeren van een kruistocht tegen de Islamitische Wereld. Zijn opvolger, Ali Khamenei, gebruikt nog steeds dezelfde retoriek.
Het presidentschap van Barack Hussein Obama vormt echter een uitdaging voor de Islamitische republiek. Vooreerst is er reeds zijn naam: Barack is het Arabisch voor 'de genade Gods' en Hussein is de belangrijkste imam van het sji'isme en tevens hun belangrijkste martelaar. Natuurlijk vormen ook de multiculturele en multiraciale roots van Obama een uitdaging voor de stereotiepe Iraanse beschrijving van de VS. Zo definiëren zij de VS maar al te graag als een racistisch land waar een grote ongelijkheid heerst. Lang voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november 2008, beweerde president Mahmud Ahmadinejad stellig dat 'zij'(de Amerikanen) nooit een zwarte man als Obama zouden toelaten om president van de Verenigde Staten te worden. De verkiezing van een Afro-Amerikaan als president van de VS zal het voor de mullahs dan ook veel moeilijker maken om hun 'anti-imperialistisch' discours te blijven volhouden of hun claim dat het christelijke witte Amerika een kruistocht voert tegen de islam. Bovendien is de positie van de Verenigde Staten in de wereld sinds Obama tot president is verkozen, drastisch verbeterd. Hierdoor wordt het anti-Amerikanisme van Iran niet alleen minder vruchtbaar maar zal het voor Iran ook moeilijker worden om bondgenoten te vinden voor hun anti-Amerikanisme.

Verschillende feiten lijken er intussen op te wijzen dat Khamenei en zijn bondgenoten zoals Ahmadinejad zich bedreigd voelen door de verkiezing van Obama tot president van de Verenigde Staten. Zoals in het verleden ook reeds gebeurde, hopen zij hun regime veilig te kunnen stellen door vertoon van brute kracht. Zo werden midden november duizenden loyale troepen in dienst genomen om in verschillende grote steden een feitelijke krijgswet te installeren. Alleen al in Teheran werden meer dan 30 000 troepen en verschillende helikopters en vliegtuigen ingezet om te oefenen hoe men de veiligheid kan behouden in tijden van onrust. Ook besloot men in november 2008 om het mandaat en de commandostructuur van de Revolutionaire Garde te hervormen. De Garde moest de natie nu niet meer verdedigen tegen buitenlandse invasies en gevaren maar tegen binnenlandse vijanden en onrust. Bovendien werden de eenheden van de Basij, tot dan toe een erg autonome organisatie, onder direct bevel van de Revolutionaire Garde geplaatst.

Het blijft nog maar de vraag hoe de verhoudingen tussen Iran en de VS zullen evolueren met mogelijk twee nieuwe presidenten. Wat in elk geval vaststaat is dat Ahmadinejad, mocht hij herverkozen worden in juni, zeker een toontje lager zal zingen dan tijdens zijn eerste ambtstermijn gezien zijn slecht imago en de economische moeilijkheden.

Economische crisis

Aan de basis van veel kritiek die Ahmadinejad krijgt, ligt zijn betreurenswaardig slecht management van de economie. Tijdens de eerste drie jaar van zijn presidentschap, had Iran duizelingwekkende olie-inkomsten van zo'n 197,5 biljoen dollar. Ahmadinejad heeft de raad van het vierde ontwikkelingsplan, die stelde dat de regering elk jaar het surplus van de olie-inkomsten moest storten in het Reservefonds van Buitenlandse valuta (Foreign Exchange Reserve Fund), in de wind geslagen. Dit fonds moet gebruikt worden in tijden dat er een plotse terugval is in de olieprijzen, wat dus gebeurde in december 2008. Toen daalde de prijs immers van bijna 150 dollar per vat naar zo'n 40 dollar per vat.

Bovendien heeft Ahmadinejad de raad van prominente economisten om een deel van de meevallende olie-inkomsten opzij te zetten niet enkel genegeerd, hij gaf zelfs meer van de inkomsten uit dan ooit tevoren.

Drie kloven

Door de globale economische crisis en de sterke daling van de olieprijs zijn de spanningen tussen de Iraanse leidinggevende elite de laatste tijd sterk toegenomen. Voor de eerste keer sinds de aanduiding van Khamenei als Opperste Leider in 1989, zijn er duidelijke tekenen dat bepaalde krachten binnen het regime, en ook velen daarbuiten, zijn absolute autoriteit openlijk beginnen te betwisten of zijn bevelen simpelweg negeren. Bij de verkiezingen in juni staat dus meer op het spel dan enkel de herverkiezing van een conservatieve president. Deze economische problemen zijn echter zeker niet de enige oorzaak van tenminste drie kloven die duidelijk zijn geworden in de Iraanse politiek.
Eerst en vooral is er een machtsstrijd tussen Khamenei en de voormalige president en leider van de machtige Raad van Experts Akbar Hashemi-Rafsanjani. Zowel Khamenei als Rafsanjani vormen sinds dertig jaar één van de echte pilaren van het klerikale regime. Zo heeft Rafsanjani de laatste tijd duidelijke kritiek geformuleerd op de aard van het leiderschap van de faqih. Enerzijds suggereerde hij dat de basis van het leiderschap van de faqih 'vriendschap' moet zijn en niet 'autoritaire macht', wat een duidelijke kritiek is aan het adres van Khamenei. Hij stelde ook voor het persoonlijke leiderschap van de faqih te vervangen door een 'comité van geestelijken'.

Misschien is de tweede kloof nog belangrijker die ontstond na uitspraken van één van de stichters van het regime, Ayatollah Hossein Ali Montazeri. Hij heeft niet alleen het regime bekritiseerd (waarvoor hij nu al bijna twintig jaar onder huisarrest is geplaatst) maar hij verklaarde dat het concept van de velayet-e faqih nooit bedoeld was om de faqih meer dan een algemene rol van toezicht te laten uitoefenen. In de praktijk is de faqih echter een absolute autoritaire leider die over elk belangrijk aspect van het beleid het finale woord heeft. Zijn woord wordt immers als goddelijk beschouwd en staat dus buiten twijfel.

Het derde kritieke element van de huidige machtsstrijd in Iran is de Revolutionaire Garde en hun toenemende economische en politieke macht en machtshonger. Zij zijn de 'wildcard' geworden van het Iraanse binnenlandse beleid en zullen een bepalende rol spelen in de verkiezingen. Dat is ook de reden waarom iedereen zich probeert te verzekeren van hun steun. Zo ook Khamenei, die nochtans de wettelijke opperbevelhebber is van alle gewapende troepen in Iran. Ook Ahmadinejad heeft er de laatste jaren alles aan gedaan om de rangen van de Revolutionaire Garde te paaien. Zo is er veel bewijs voorhanden dat Ahmadinejad zijn electorale overwinningen te danken heeft aan de steun die hij kreeg van de Revolutionaire Garde. Men schat dat meer dan tweederde van alle ministers, zelfs elke gouverneur, en de meerderheid van de Majlis (het Iraanse parlement) vertegenwoordigers heeft die uit de rangen van voormalige commandanten van de Revolutionaire Garde voortkomen.

Voorts is Ahmadinejad er ook in geslaagd om zich geliefd te maken bij de Basij, naar schatting zo'n zeven à tien miljoen sterke macht die bestaat uit devote volgelingen van het regime, opportunisten, of wanhopige mensen die denken door vroomheid te veinzen toegang te zullen krijgen tot de privileges die de Basij genieten. Ze gedragen zich als bendes, milities die bijna elke buurt en instelling in Iran controleren. Ook zij hebben een cruciale rol gespeeld in de verkiezingsoverwinningen van de huidige president. Geheel zijn politiek discours, zijn gebruik van de taal van de straat en zelfs zijn baard weerspiegelen een populistische stijl die perfect aansluit bij de Basij. De eerste drie jaar van zijn presidentschap zijn de Basij dan ook uitgebreid beloond geworden voor hun steun. In juni 2008 alleen al kregen zij meer dan drieduizend contracten van de regering. Doordat zij bijna gratis werkkrachten inzetten en door het feit dat ze ruwe materialen kunnen verkrijgen tegen 'speciale' prijzen zijn de Basij, zoals de compagnieën van de Revolutionaire Gardes, de aartsvijand van de privé-sector.

Verkiezingsstrijd

De strijd voor de overwinning van de presidentiële verkiezingen van 12 juni 2009 is nu al bijna een jaar bezig ondanks het feit dat Khamenei in augustus 2008 alle partijen verzocht had om de campagne niet te vroeg te laten starten. Hij was echter zelf één van degenen die zich niet zou houden aan zijn verzoek. In een speech drukte hij zijn openlijke steun uit aan de huidige president die volgens hem het meest de leer van de islam volgde en 'de erfenis van Khomeini levend hield'.

Intussen heeft de vroegere hervormingsgezinde president, Muhammad Khatami, zich reeds teruggetrokken uit de race om het presidentschap. De resterende uitdagers van Ahmadinejad vertegenwoordigen een diversiteit van belangengroepen en sociale klassen.
Kandidaten voor alle verkozen ambten moeten trouwens niet alleen door de inlichtingendiensten en de politie maar ook door de 'Raad van de Hoeders', een lichaam van twaalf benoemde juristen, gekeurd worden. Dit lichaam heeft nu de macht om alle critici van het regime te verhinderen om te verschijnen op de stembrief. In 2005 waren er verschillende hervormingsgezinde presidentskandidaten waardoor Ahmadinejad gemakkelijk de verkiezingen kon winnen. Khatami beweerde zich te hebben teruggetrokken als kandidaat om te vermijden dat dit een tweede keer zou gebeuren. Nu zijn er nog twee sterke hervormingsgezinde rivalen die strijden voor het presidentschap.

Mehdi Karroubi, een voormalig parlementsvoorzitter en een geestelijke met een groot gevolg onder bepaalde etnische minderheden, zegt vastberaden te zijn tot het einde campagne te voeren. Zijn rivaal onder de reformisten is Mir Hosein Mousavi, een populaire premier tijdens de oorlog met Irak. Zijn reputatie als iemand die streng en rechtvaardig wil zijn zou zowel conservatieven als hervormingsgezinden kunnen aanspreken. Hij is immers goed geïntegreerd in de kringen van de Iraanse machthebbers. Zo kent Ayatollah Ali Khamenei hem goed en vormt hij in de ogen van ultraconservatieven geen gevaar. Tegelijkertijd bekritiseert hij het huidige regime. Zo verklaarde hij over de nucleaire kwestie: "Het extremisme heeft ons veel schade berokkend. Wij moeten nu werken om het vertrouwen op internationaal niveau terug te winnen.... Wij zijn bezig om de wijzigingen die dhr. Obama aankondigt te bestuderen. Indien de wijziging werkelijkheid wordt, zullen wij onderhandelen. Anders niet".

Volgens een peiling van het Iraanse persagentschap ILNA (midden april) bij de arbeidersklasse zou de presidentskandidaat Mir Hossein Moussavi hoger scoren dan zijn voornaamste rivaal Mahmoud Ahmadinejad (52% tegen 36% van de stemmen). Twee maanden voor de verkiezingen kan men dit echter nog niet als een betrouwbare pronostiek beschouwen.

Naast hun onderlinge verdeeldheid is er echter nog een ander obstakel voor de hervormingsgezinden op weg naar het Iraanse presidentschap. De zgn. 'diepe staat', die onder Ahmadinejad nog machtiger is geworden, maakte er alvast geen geheim van dat zij er alles aan zullen doen om te vermijden dat de hervormingsgezinden opnieuw aan de macht komen. Naast de Opperste Leider, Ali Khamenei, maken de machtige legerchefs en de Revolutionaire Garde er geen geheim van dat Ahmadinejad hun voorkeur wegdraagt en waarschuwen zij voor een 'fluwelen revolutie' indien de hervormingsgezinden de verkiezingen zouden winnen. Op de staatsradio en –televisie krijgt enkel Ahmadinejad zendtijd, de opposanten worden genegeerd.

Toch heeft ook Ahmadinejad, die zich nog officieel kandidaat moet stellen, de verkiezingen nog niet gewonnen. Hij krijgt namelijk ook af te rekenen met felle kritiek van conservatieven. Een machtig alternatief voor Ahmadinejad zou Muhammad Qalibaf zijn, de pragmatische burgemeester van Teheran die nauw aanleunt bij Khamenei. Hij heeft reeds gezegd dat hij een dialoog met Amerika zou verwelkomen en gelooft dat Iran zijn principes tegen een lagere prijs kan verdedigen dan nu het geval is. Vele conservatieven zouden liever een meer ervaren administrator aan de macht zien die zich wat gematigder zou uitdrukken dan huidig president Ahmadinejad..

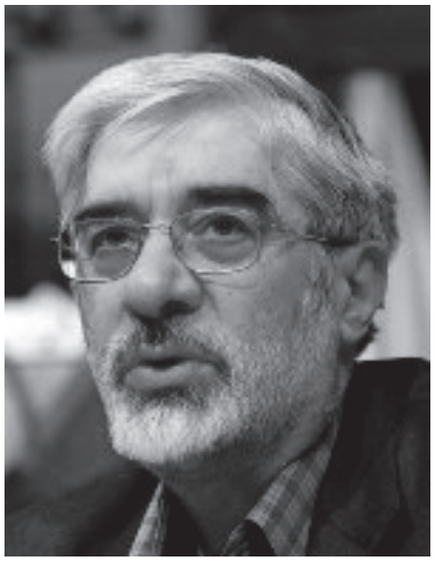

Presidentskandidaat Mir Hossein Moussavi

Koerdische veiligheidstroepen opereren in klimaat van straffeloosheid

- Lieve Driesen -

In een rapport[1] van Amnesty International van 14 april stelt men dat de Koerdistan Regio van Irak, in tegenstelling tot de rest van Irak, een aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt met betrekking tot het respect van de mensenrechten. Toch stelden onderzoekers vast dat er nog steeds ernstige mensenrechtenschendingen zijn. In hun rapport maakt AI zich vooral zorgen over de interne veiligheidsdienst van de Regionale Regering van Koerdistan (KRG), de zgn. Asayish. Daarnaast wordt de regering ook verzocht om een einde te maken aan het geweld tegen en de discriminatie van vrouwen. Tot slot spoort AI de Koerdische Regering aan om werk te maken van de bescherming en promotie van de vrijheid van meningsuiting, inclusief de persvrijheid.

De Regio Koerdistan van Irak werd door de Irakese grondwet van oktober 2005 als een wettelijke 'regio' erkend. De Regio bestaat uit de drie Koerdische provincies Dohuk, Erbil en Sulaimaniya en is sindsdien gemachtigd om nieuwe wetten voor de regio te introduceren en om de Irakese nationale wetgeving aan te passen voor Koerdistan.

Asayish

De *Asayish* is de officiële veiligheidsdienst in de Regio Koerdistan. Het werd door de Koerdische autoriteiten opgericht in 1992 en is operationeel sinds 1993. In 2004 keurde het parlement van Koerdistan een nieuwe wet goed waarin het doel en de rol van de *Asayish* voor de gehele regio werd vastgelegd. Hun rol is om 'de bevolking te beschermen, stabiliteit en veiligheid in de Regio Koerdistan van Irak te garanderen en terrorisme, spionage en drugsgerelateerde misdaad te bestrijden'. Het agentschap moet rechtstreeks aan het presidentschap van de KRG rapporteren en geniet bovendien een financiële en administratieve onafhankelijkheid. De veiligheidsdienst beschikt ook over zijn eigen budget.

In de praktijk bestaan er nog steeds twee aparte entiteiten van de *Asayish*, de ene staat onder de controle van de Koerdistan Democratische Partij (KDP), met als leider de president van de regio, Masoed Barzani en de andere moet verantwoording afleggen aan de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), die geleid wordt door de Irakese president Jalal Talabani. De hoofdkwartieren van de *Asayish* bevinden zich in Erbil en in Sulaymania. In elke stad is er een *Asayish* gebouw met een gevangenis en detentiecentrum.

Klachten over schendingen van de mensenrechten zijn er tegen beide *Asayish* entiteiten. De autoriteiten van de KRG hebben echter nog nooit een onafhankelijk en onpartijdig onderzoek ingesteld naar deze beweringen. De *Asayish* lijken dan ook te opereren in een klimaat van volledige straffeloosheid.

Sinds 2000 werden duizenden mensen willekeurig vastgehouden zonder enige vorm van proces in de regio Koerdistan van Irak. In sommige gevallen zelfs langer dan 7 jaar. De overgrote meerderheid waren mensen die verdacht werden lid of aanhanger te zijn van lokale islamistische organisaties, meer in het bijzonder de Ansar al-Islam. Leden van gewapende groeperingen werden op dezelfde voet behandeld als leden van legale politieke partijen zoals de Islamitische Beweging van Koerdistan of de Al-Jama'a al-Islamiya die geen geweld gebruiken. Sommige politieke gevangenen werden gefolterd en mishandeld tijdens hun detentie.

De aanhoudingen werden bijna altijd uitgevoerd door leden van de *Asayish*, zonder dat zij hiervoor een arrestatiebevel voorlegden. Veelal werd aan de arrestanten ook niet gezegd waarom zij werden aangehou-

1 *Hope and Fear. Human Rights in the Kurdistan Region of Iraq*, Amnesty International, 14/04/2009.e

den. Bovendien kregen de arrestanten geen recht op een wettelijke vertegenwoordiging of om hun voortdurende detentie voor te leggen aan een gerechtshof of een onafhankelijke gerechtelijk orgaan. Na hun arrestatie werden zij meestal overgebracht naar gevangenissen of detentiecentra die in handen zijn van de *Asayish*. De gedetineerden kregen nooit recht op gerechtelijke bijstand van een advocaat en mochten zeker in het begin hun familie niet zien. Sommige van deze arrestanten zijn zelfs spoorloos verdwenen na hun arrestatie door de *Asayish* of door de inlichtingendiensten van de twee voornaamste Koerdische partijen (KDP en PUK).
Uit de talrijke rapporten die Amnesty International heeft ontvangen bleek ook dat politieke gevangenen vaak worden gefolterd in de gevangenissen en detentiecentra die onder controle staan van de *Asayish* en van andere veiligheidsdiensten in Iraaks Koerdistan. De methoden die worden gebruikt zijn onder andere elektroshocks, ophanging bij de polsen of de enkels, het slaan op de voetzolen (falaqa), enz. In enkele gevallen zijn de gevangenen overleden aan hun verwondingen.
Ook heeft Amnesty International de Koerdische autoriteiten al aangespoord om de doodstraf op te heffen. Er zijn wel een aantal positieve signalen. Zo hebben een aantal Koerdische leiders al duidelijk gemaakt dat zij gekant zijn tegen de doodstraf, waaronder de Irakese president Jalal Talabani. Daarnaast werden al verschillende initiatieven genomen om deze onmenselijke straf af te schaffen.
Sinds 2004 heeft de Irakese centrale regering in Bagdad de doodstraf opnieuw ingevoerd. In juli 2006 hebben de Koerdische autoriteiten de doodstraf nog uitgebreid met de stemming van de antiterrorismewet. Deze wet maakt een aantal misdaden strafbaar met de doodstraf, zoals ontvoering, lidmaatschap van terroristische organisaties, spionage en vermoedelijke terroristen helpen om het land te verlaten of binnen te komen. In juni 2008 stemde het Koerdistan Parlement een nieuwe wet om de toepassing van de antiterrorismewet te verlengen tot 16 juli 2010. Voor zover Amnesty International weet, zijn er momenteel 84 mensen die in de dodencel zitten en werden sinds 2006 al verschillende gevangenen ter dood veroordeeld in oneerlijke processen.
Alhoewel de meeste arrestaties die politiek gemotiveerd zijn worden uitgevoerd door de *Asayish*, werden anderen uitgevoerd door leden van de *Parastin* of *Dezgay Zanyari*, respectievelijk de inlichtingendiensten van de KDP en de PUK. De *Parastin* worden geleid door Masrour Barzani, de zoon van Masoud Barzani en de *Dezgay Zanyari* door Pavel Talabani, de zoon van Jalal Talabani. Beide agentschappen schijnen serieuze mensenrechtenschendingen te hebben gepleegd in de geheime detentiecentra die zij leiden. Amnesty International vindt dat de huidige situatie, waar de *Asayish*, de *Parastin* en de *Dezgay Zanyari* werkelijk buiten de rechtstaat opereren, dringend moet worden aangepakt door de autoriteiten van de Regionale Regering van Koerdistan waarbij rekening dient gehouden te worden met de internationale standaard.

Masrour Barzani,
hoofd van de inlichtingendiensten van de KDP

Vrouwenrechten

De keuzevrijheid van vrouwen en meisjes in de regio Koerdistan zijn erg beperkt. Zo mogen zij hun eigen partner vaak niet kiezen en worden velen gedwongen te huwen. Bovendien hebben veel vrouwen en meisjes amper scholing gekregen, hebben ze weinig tewerkstellingsmogelijkheden en zijn zij daarom economisch niet onafhankelijk. Vrouwen en meisjes met een beperkte keuzevrijheid zijn erg kwetsbaar voor geweld. Alhoewel de Irakese Wet van het Persoonlijk Statuut gedwongen huwelijken en huwelijken met meisjes jonger dan 15 jaar verbiedt, worden dergelijke huwelijken in de privé-sfeer of in de vorm van religieuze ceremonieën nog steeds voltrokken.
De laatste tien jaar hebben vrouwenrechtenactivisten in de Koerdische regio van Irak wel enkele belangrijke verbeteringen verwezenlijkt betreffende de bescherming van de vrouwen tegen geweld en betreffende haar statuut. Sinds eind jaren '90 werden verschillende vluchthuizen opgericht en vrouwenorganisaties organiseren verschillende activiteiten voor de empowerment van vrouwen.
De laatste jaren heeft het Koerdistan Parlement het geweld tegen vrouwen aangepakt. Zo heeft het een speciale commissie opgericht die belast is met de preventie van geweld tegen vrouwen. Ook wijzigde Wet 14 van 2002 de Irakese strafwet die voorzag in strafvermindering wanneer de dader 'eermotieven' inriep. Krachtens de Irakese strafwet worden verkrachters echter nog steeds niet gestraft wanneer zij met het slachtoffer in het huwelijk treden (art. 398)

Tot slot stemde het parlement in oktober 2008 een wet die het Persoonlijk statuut wijzigde en vrouwenrechten verbeterde.
Desondanks zijn er tussen juli 2007 en eind juni 2008 in de Koerdische regio minstens 102 vrouwen en meisjes vermoord en geraakten nog eens zo'n 262 vrouwen en kinderen zwaar verwond of stierven zij ten gevolge van opzettelijke zelfverbrandingen of zelfmoorden.
Geweld tegen vrouwen door de familie gaat van verbaal en psychologisch geweld tot slagen en verwondingen, seksueel geweld en zelfs moorden. Veel geweld tegen vrouwen wordt door de maatschappelijke omgeving blijkbaar getolereerd zoals het eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken, 'jin be jin' (een praktijk waarbij vrouwen worden geruild waardoor men geen bruidsschat moet betalen of andere huwelijksuitgaven moet doen) en vrouwelijke genitale verminking. Echtgenoten, broers, vaders en zonen zijn de hoofdverantwoordelijken voor dergelijke misbruiken – die soms handelen in opdracht van de familieraad.
Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen. Zo is er een opmerkelijke stijging in het aantal klachten die worden ingediend tegen de daders van gewelddaden tegen vrouwen. Soms dienen vrouwen hun klacht rechtstreeks in bij de autoriteiten en in andere gevallen gebeurt dit ook met de hulp van de vrouwenrechtenorganisaties.Vele incidenten van geweld tegen vrouwen worden weliswaar niet geregistreerd door de politie, ondanks de oprichting van speciale directies die gespecialiseerd zijn in geweld tegen vrouwen en ondanks de gendertraining van de politie. Zelfs wanneer vrouwen vermoord werden of een moordpoging overleefden, worden de daders niet voor de rechtbank gesleept.
Toch zijn de beschermingsmaatregelen voor vrouwen die werden getroffen in de Koerdische regio veel uitgebreider dan in de rest van Irak. Er moeten echter nog meer maatregelen worden getroffen om de vrouwen te beschermen op lange termijn. Nu kunnen vrouwen enkel hun toevlucht zoeken in zgn. 'veilige locaties' zoals vluchthuizen, privé-huizen van vrouwenrechtenactivisten, enz. Dit zijn echter slechts tijdelijke oplossingen. Vaak willen deze vrouwen door de aard van het geweld – terecht - niet meer terugkeren naar hun familie. Men ziet dat vrouwen die toch terugkeren naar hun familie, vaak opnieuw worden mishandeld. Ze durven op dat moment echter vaak geen aangifte meer doen van het geweld. Hierdoor blijft de dreiging van geweld voor vele vrouwen reëel en kan het ondraaglijk zijn. Een ander probleem is het tekort aan opvangplaatsen. Voor de gehele regio zijn er slechts zes vluchthuizen (drie in Sulaymania en telkens één in Dohuk, Kirkoek en Erbil). De opvangcapaciteit komt echter niet tegemoet aan de enorme vraag.
Het geweld keert zich soms ook tegen vrouwenrechtenactivisten of vrouwen die in de vluchthuizen werken. Zij worden bedreigd en in mei 2008 werd het vluchthuis dat door de ngo ASUDA wordt geleid

Protestbetoging in Sulaymania in november 2008 tegen geweld tegen vrouwen

in Sulaymania aangevallen. Gewapende mannen, die waarschijnlijk familieleden waren van één van de vrouwen die in het vluchthuis verbleef, vuurden verschillende schoten af op het vluchthuis waarbij de vrouw ernstig gewond geraakte. In februari 2009 was nog steeds niemand in staat van beschuldiging gesteld.

Vrijheid van meningsuiting

De laatste jaren werden verschillende nieuwe mediakanalen gecreëerd waaronder een satelliet-tv, radio's, kranten en andere publicaties. Meestal worden zij gefinancierd door de regionale regering. Ook kleinere politieke partijen zoals de al-Jama'a al-Islamiya hebben hun eigen tv-stations en kranten. Ondanks een grotere persvrijheid volgen de meeste mediakanalen nog altijd de officiële lijn en geven zij nauwelijks of geen kritiek op de regering, de *Asayish*, de inlichtingendiensten en de twee belangrijkste politieke partijen.
De laatste jaren durven onafhankelijke dagbladen zoals Hawlati en Awene al wel eens kritiek te formuleren op het beleid van de regering. Ook schrijven zij over gevoelige kwesties zoals de mensenrechtenschendingen door de *Asayish*, de corruptie, nepotisme en het gebrek aan transparantie van de ministeries. Hierdoor zijn het aantal arrestaties en andere acties tegen journalisten, zoals detentie, mishandeling door de *Asayish* en andere veiligheidsdiensten, echter sterk toegenomen. Zo werden verschillende kranten reeds aangeklaagd door de KRG en door machtige individuen binnen de twee belangrijkste politieke partijen.
In september 2008 werd nochtans een nieuwe perswet gestemd waarin persdelicten niet meer bestraft konden worden met een gevangenisstraf. In de praktijk wordt de vrijheid van meningsuiting echter nog steeds beknot. Journalisten worden gearresteerd en zwaar geslagen, zeker wanneer zij artikels publiceren waarin zij kritisch zijn voor het regeringsbeleid of corruptie en nepotisme binnen de regering en binnen de twee belangrijkste politieke partijen aan de kaak stellen. Ook hier is het bewezen dat de almachtige *Asayish* en andere veiligheidsdiensten verantwoordelijk zijn voor bepaalde aanslagen. Zo werd in juli 2008 een journalist in verdachte omstandigheden vermoord.

Identiteit in Marokko

- Mohamed El Khalfiou -

In een land dat vaak met zijn identiteit worstelt is er een constante evolutie van identiteit. Marokko kent een groep van 50% Berbers die de oorspronkelijke bewoners zijn. Daarnaast heb je de andere helft die voor het merendeel van Berberse (Amazigh) afkomst is maar gearabiseerd is geweest in de loop van de eeuwen.
Marokko werd bezet door de Romeinen, Byzantijnen, Arabieren, Fransen en de Spanjaarden. De enigste die van Marokko hun thuis wisten te maken zijn de Arabieren. De islam werd vrijwel door iedereen aangenomen, maar zonder verlies van linguïstische en culturele eigenheid. De Fransen hebben, zoals de Spanjaarden, Marokko bezet tot 1958. Maar de culturele invloed van de Franse cultuur en taal zorgt tot op de dag van vandaag voor heftige discussies.

Identiteit als politiek instrument

Er zijn drie stromingen die de identiteit van Marokko beïnvloeden in een negatieve en positieve zin. Mijn mening is dat deze drie visies allemaal onjuiste vormen van identiteit presenteren. De invloed van deze drie visies op het Marokkaans politieke leven is immens en is sinds het begin van de onafhankelijkheid heel gepolitiseerd geweest. Al deze drie verschillende identiteiten verbinden zich met een politiek discours over hoe de staat er zou moeten uitzien. Allereerst heb je de Marokkaanse nationale beweging die belichaamd wordt door de Istiqlal Partij (Onafhankelijkheidspartij). Volgens deze partij is Marokko een Arabisch land en maakt het deel uit van de Arabische wereld. Volgens de visie van de Istiqlal Partij is Marokko ook een islamitische (nationale) democratie en is de rol van de religie in het staatsmodel beperkt. Het is een positie tussen het Islamisme en Berberisme. De tweede beweging zijn de Islamisten. Adl wal Ihsaan [Gerechtigheid en Spiritualiteit] en de PJD [Parti de la Justice et du Développement] zijn de twee bewegingen die deze stroming bij uitstek vertegenwoordigen. Volgens hun partijprogramma is Marokko in de eerste plaats een islamitisch land en kenmerkt Marokko zich dus door haar islamitische identiteit. Zij streven naar de vestiging van een islamitisch kalifaat waar alle moslims burgers zijn met gelijke rechten en waar de Arabische taal belangrijker is dan de Berberse taal. De derde stroming is de Berberbeweging (MCA, Mouvement Culturel Amazigh). De Berberbeweging wordt gevormd door verschillende organisaties in het maatschappelijk middenveld en stelt dat Marokko op de eerste plaats een Berberse identiteit heeft. Zij verbinden de Berberidentiteit met een seculier staatsbestel. Een radicale scheiding tussen religie en staat. De islam behoort volgens de MCA tot de privé-sfeer en zou geen invloed mogen hebben op het beleid.

Arabisme

Arabisme is een politieke en culturele stroming die als doel heeft om de Arabische identiteit te bewaren en te ontwikkelen. Het politiseert de Arabische identiteit. Een voorbeeld is de Arabische Maghreb Unie (AMU). De AMU is opgericht om tot een betere samenwerking te komen met de Maghrebijnse staten. Het adjectief Arabisch maakt dat het identiteitskader van de AMU reeds bepaald is. Nochtans zou deze Unie er enkel voor moeten zorgen dat er een betere samenwerking tot stand komt tussen de Maghreb-landen. In de inleiding van de Marokkaanse grondwet wordt als volgt naar de Arabische identiteit gerefereerd:

An Islamic and fully sovereign state whose official language is Arabic, the Kingdom of Morocco constitutes a part of the Great Arab Maghreb.

Marokko is een Arabisch land dat deel uitmaakt van de Grote Arabische Maghreb(1). De term Grote Arabische Maghreb werd geïntroduceerd bij de strijd tegen het kolonialisme. Dit is een typisch voorbeeld van het verkeerd presenteren van de identiteit. De Arabische taal en de islam zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden volgens deze passage. Als we een paar eeuwen terugkeren in de tijd en kijken naar de heerschappij van de Almohaden over Marokko dan kunnen we zien dat het Berbers de toenmalige lingua franca was voor het maatschappelijk en religieus leven. De gebedsoproep werd zelfs in het Berbers gedaan. En de Maghreb uitsluitend bestempelen als Arabisch door de notie van een Arabische Maghreb naar voor te schuiven is niet compatibel met de werkelijkheid. De Maghreb is niet alleen Arabisch maar ook Berbers en in een zekere mate ook Frans. De Arabisch identiteit focust zich vooral op het Arabisch deel van de identiteit en laat het Berberse en Franse element vallen.

Islamisme

Islamisme is een beweging die de islam als religieus en politiek concept naar voor schuift. Het islamisme in Marokko is gebaseerd op een interpretatie van de islam die zijn wortels heeft in het Midden-Oosten en niet in Marokko. De Marokkaanse islam is immers

COLOFON

DE KOERDEN

Het tweemaandelijks tijdschrift van het Koerdisch Instituut vzw te Brussel - door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap erkend als beweging in het kader van het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk – biedt een politiek onafhankelijke blik op de huidige situatie van de mensen- en volkerenrechten in het Midden-Oosten, Eurazië en de Kaukasus en tevens op hun geschiedenis en cultuur.

Bijdragen van derden vertegenwoordigen niet per definitie de visie van de redactie.

Koerdisch Instituut vzw
Bonneelsstraat 16, 1210 Brussel - België
Tel.: 0032/(0)2.230.89.30
Fax.: 0032/(0)2.231.00.97
E-mail: kib@skynet.be
Website: http://www.kurdishinstitute.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Derwich M. Ferho

EINDREDACTIE
Lieve Driesen

COVERFOTO
Koerdische sloppenwijk aan de rand van Istanbul (foto: Nick Hannes)

INHOUDELIJKE REDACTIE
Derwich M. Ferho

REDACTIECOMITE
Ludo De Brabander, Chris Den Hond, Lieve Driesen, Derwich M. Ferho, Nick Hannes en Paul Vanden Bavière.

WERKTEN VERDER MEE AAN DIT NUMMER
Mohamed El Khalfioui, Farid Hemdane, Nina Henkens, Lieve Pirquin, Dirk Rochtus, Claudius Schulze.

OPMAAK
Nevelland

DRUKKERIJ
Nevelland

OPLAGE
1000

JAARABONNEMENT
Maak 25 euro (België) over op rekeningnummer: 001-2068530-81 (België) of 30 euro op gironummer 9030392 (Nederland) met vermelding 'jaarabonnement De Koerden'

LOS NUMMER
5 €

Dit blad wordt uitgegeven met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling sociaal-cultureel werk.

INHOUDSOPGAVE

4-7 **Antwerpse delegatie in Diyarbakir. Koerden naar de stembus!**

8-9 **Lokale verkiezingen in Turkije. Pro-Koerdische partij DTP vermenigvuldigt aantal stemmen**

10-13 **Groeiende onrust in Baloetsjistan**

14-15 **Fotoreportage. Hasankeyf**

16-18 **Strijd om de macht in Teheranan**

19-21 **Mensenrechten in de regio Koerdistan van Irak. Koerdische veiligheidstroepen opereren in klimaat van straffeloosheid**

22-23 **Identiteit in Marokko**

24 **Agenda**

beïnvloed door de Berberse gewoontes. Een voorbeeld hiervan zijn de marabouts. De marabouts zijn gebedsgenezers, heilige mannen. Mensen die een genezing verlangen of gewoon raad nodig hebben in Marokko, begeven zich naar de graftombes van deze marabouts om samen te bidden. De plaatsen waar deze marabouts begraven liggen zijn eeuwenoude pelgrimsplaatsen in Marokko. Het Islamisme valt deze volkse islam aan en wijst op het onislamitisch karakter er van. Mijns inziens geven zij een verkeerde invulling van de Marokkaanse islamitische identiteit. Daarnaast vindt de islamistische beweging in Marokko dat Marokko een islamitische staat moet worden. Met deze stelling beweren zij dus tegelijkertijd dat Marokko nu geen islamitische staat is, wat verkeerd is. De religieuze legitimiteit van het Marokkaanse politieke systeem staat immers centraal en is verankerd in de grondwet. Zo is de koning van Marokko de leider der gelovige moslims. Ook het rechtssysteem heeft een grote islamitische component. Het erf- en huwelijksrecht was tot voor kort uitsluitend gebaseerd op het islamitische recht. Ook de joodse en christelijke invloeden worden genegeerd door het islamisme. Marokko kende tot 1950 een grote Joodse gemeenschap die een grote invloed heeft gehad op de Marokkaanse identiteit. Ook de invloed van het christendom kan men nog steeds zien.

Het Berberisme

Het Berberisme promoot actief de Berbertaal en –cultuur. Het is echter duidelijk een beweging die ontstaan is als reactie op het Arabisme. Ook brengt deze beweging een kortzichtige visie en invulling van de Berberse identiteit. De identiteit van de Berberbevolking wordt door hen gedefinieerd als een zuivere Berberse identiteit terwijl de Berbers ook invloeden hebben ondergaan van de Arabieren en Fransen. De Franse component van hun identiteit erkennen zij wel maar de Arabische invloeden worden volledig ontkend door de Berberbeweging. Zo promoot de Berberbeweging actief een seculiere staatsvorm met een scheiding tussen religie en staat. Wat de Berberbeweging uit het oog verliest, zijn de Arabische invloeden. Zo zijn de organisatie van de stammen en de marabouts islamitisch en Arabisch geïnspireerd. Ook de term Tamazgha, het equivalent voor de Arabische term Maghreb, is een nieuw concept dat niet met de werkelijkheid overeenkomt. Tamazgha is immers een gebied dat voor het merendeel bewoond wordt door Arabieren en niet door Berbers.

Identiteit in een versnelling

Sinds het aantreden van Koning Mohammed VI in Marokko, heeft de Marokkaanse regering de identiteit proberen te depolitiseren. De plaats die de Berberse taal in het onderwijs krijgt sinds 2004 is volgens de MCA een afleidingsmanoeuvre om de Berberse taal niet te nationaliseren en officialiseren. De islamisten

Berbervouw in Marokko

klagen dan weer de globalisering aan, die ervoor zorgt dat de normen en waarden in de Marokkaanse maatschappij vervagen. Alhoewel het Arabisme grotendeels wordt opgeslorpt door het islamisme, heeft het toch nog steeds een grote invloed in Marokko. Deze drie visies dragen bij tot de politisering van de identiteit. Het Arabisme, islamisme en Berberisme hebben een immens grote invloed op het politieke discours in Marokko. Soms overlappen de drie visies elkaar, maar meestal staan ze lijnrecht tegenover elkaar. Vooral het islamisme dat van Marokko een 'islamitische' staat wil maken en het Berberisme dat de secularisering van het Marokkaanse staatsbestel promoot zijn met elkaar in een soort open oorlog verwikkeld. Fundamenteel stroken echter geen van beide visies met de werkelijkheid. Dat is dan ook de reden waarom beide ideologische bewegingen de werkelijkheid proberen te veranderen.

Vlag van de Berbers